

TEZĂ DE ABILITARE

***Ordinea juridică europeană a drepturilor
omului și controlul de constituționalitate,
elemente ale unei culturi constituționale
europene***

**Prof.univ.dr. Bianca Guțan
Universitatea *Lucian Blaga* din Sibiu
Facultatea de Drept**

Martie 2016

REZUMAT

Teza de abilitare intitulată ***Ordinea juridică europeană a drepturilor omului și controlul de constituționalitate, elemente ale unei culturi constituționale europene*** cuprinde principalele rezultate ale activității academice, științifice și profesionale ale candidatei, precum și direcțiile de evoluție și dezvoltare a carierei academice, științifice și profesionale.

I. Realizări privind activitatea didactică, științifică și profesională

A. Activitatea didactică

În prezent, sunt cadru didactic titular al Universității *Lucian Blaga* din Sibiu, Facultatea de Drept. Începând cu anul universitar 1996/1997, am parcurs toate etapele carierei academice, de la preparator asociat la profesor universitar titular (din 2009). Activitatea mea didactică s-a concentrat pe disciplinele *Drept constituțional și instituții politice*, *Protecția internațională a drepturilor omului* și *Drept constituțional comparat*, precum și derivate ale acestora, predate la cursurile de licență și master ale facultății de drept. Am coordonat și coordonez lucrări de licență și disertație la aceste discipline și am făcut parte din comisii de evaluare și susținere publică a numeroase teze de doctorat din domeniile Dreptului constituțional și al Dreptului internațional al drepturilor omului, la: Universitatea din București, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Universitatea din Craiova, Universitatea *Lucian Blaga* din Sibiu. Am susținut prelegeri, în calitate de profesor-invitat, la Universitățile: Phillips din Marburg (Germania), Carlos III din Madrid (Spania) și Universitat de Valencia (Spania). Am coordonat numeroase activități extracurriculare cu studenții, în mod special echipele de studenți ale Facultății de Drept, participante la etapele preliminară și finale ale Concursului European de Drepturile Omului *Rene Cassin*, desfășurat anual la Strasbourg, la sediul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului. M-a preocupat în mod permanent perfecționarea metodologiei didactice, fiind printre primele cadre didactice care au introdus în facultate metoda procesului simulat, bazat pe cazuri fictive. Tot în această direcție, în 2007 am câștigat, prin concurs, un grant oferit de Curriculum Resource Center din cadrul Central European University (Budapesta), proiect care mi-a oferit posibilitatea de a participa la seminarii de perfecționare a metodologiei didactice, dar și de a iniția

și realiza un curs de *Drept constituțional european* la unul din programele de master ale facultății.

B. Activitatea științifică și profesională

În paralel cu activitatea didactică, activitatea mea de cercetare științifică s-a dezvoltat în două mari direcții: **Dreptul constituțional** și **Dreptul internațional și european al drepturilor omului**. Am desfășurat activități de cercetare științifică în cadrul programului de doctorat, precum și în cadrul unor stagii de perfecționare și cercetare în străinătate, la instituții prestigioase ca: Institutul Elvețian de Drept Comparat (Lausanne), Max-Planck Institute for International and Comparative Public Law (Heidelberg), Institutul Internațional de Drepturile Omului *Rene Cassin* (Strasbourg), Academia de Drept European (Florența), Universitatea din Rennes I (Franța).

Am urmat programul de studii doctorale în cadrul Universității din București, sub îndrumarea științifică a domnului profesor univ.dr. Ioan Muraru, cu o teză din domeniul dreptului constituțional intitulată *Excepția de neconstituționalitate*. În anul 2004 am susținut public teza, obținând titlul de doctor în drept cu distincția *cum laude*.

În domeniul dreptului internațional al drepturilor omului, calea cercetării mi-a fost deschisă de studiile de masterat de la University of Nottingham (Marea Britanie) unde, ca bursier Chevening al Guvernului britanic, am obținut titlul de LL.M. (Master of Laws) în International Law. Cum studiile masterale în sistemul britanic au o puternică componentă de cercetare, pentru finalizarea lor am elaborat lucrări științifice în domeniul dreptului internațional, iar lucrările de disertație le-am elaborat sub îndrumarea profesorului emerit David J. Harris, în domeniul dreptului european al drepturilor omului. După finalizarea studiilor masterale și apoi doctorale, am continuat cercetarea în direcțiile deschise de acestea.

Rezultatele cercetărilor în ambele domenii de referință s-au concretizat astfel: 16 cărți la edituri naționale și internaționale recunoscute (Hart Publishing-Bloomsbury, C.H.Beck, Hamangiu, Universul Juridic, în ediții prime și ediții ulterioare, revăzute și adăugite), dintre care 13 cărți de autor și 3 cărți ca prim-autor (ediții prime și ediții ulterioare, revăzute și adăugite); 3 volume în calitate de co-editor și respectiv îngrijitor de ediție; 84 de articole, studii și comentarii de jurisprudență publicate în reviste științifice cu prestigiu recunoscut în domeniul științelor juridice și indexate în baze de date internaționale recunoscute, în țară și în străinătate

(*Romanian Journal of Comparative Law, Dreptul, Pandectele române, Revista de drept public, Noua Revistă de Drepturile Omului, Acta Universitatis Lucian Blaga, Percorsi Costituzionali*); 29 de capitole în volume colective apărute la edituri naționale și internaționale juridice recunoscute (Bruylant, Springer, Duncker&Humblot, Eleven International, Presses Universitaires d'Aix-Marseille, Hamangiu, C.H.Beck, Universul Juridic); 6 granturi de cercetare (în calitate de director de grant sau de membru al echipei științifice). Am organizat sau participat la organizarea a 10 conferințe naționale și internaționale, precum și, în calitate de speaker, la 23 de astfel de manifestări științifice, în țară și străinătate.

În domeniul dreptului constituțional, am elaborat lucrări cu caracter general (manualul *Drept constituțional și instituții politice*, aflat la a treia ediție), am participat la elaborarea unor lucrări de referință (*Constituția României. Comentariu pe articole*), dar activitatea principală de cercetare în acest domeniu a avut ca obiect justiția constituțională, jurisprudența Curții Constituționale și drepturile și libertățile fundamentale. Una din cele mai importante contribuții în acest domeniu este monografia *Excepția de neconstituționalitate*, publicată în două ediții (Editura C.H.Beck, 2005 și 2010), care reprezintă versiunea revăzută și augmentată a tezei de doctorat. Am publicat o monografie la editura internațională Hart Publishing, în care am analizat sistemul constituțional românesc prin aplicarea metodei contextualiste, metodă de cercetare pe care am utilizat-o și în alte lucrări recente.

În domeniul dreptului internațional al drepturilor omului, pe lângă manualul *Protecția europeană a drepturilor omului* (4 ediții publicate la editura C.H.Beck), am elaborat studii, articole și capitole privind jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și am participat la numeroase manifestări științifice. Am cercetat teme de mare actualitate și, unele, puțin abordate în doctrina de specialitate, cum ar fi: jurisdicția statelor în accepțiunea Curții Europene a Drepturilor Omului, drepturi noi în jurisprudența CEDO, provocările noilor tehnologii la adresa libertății de exprimare, drepturile omului ca parte a culturii judiciare europene etc.

Din punctul de vedere al prestigiului profesional, lucrările mele au fost citate în doctrina de specialitate (180 de citări), fac parte din comitetul de redacție al unor reviste naționale de prestigiu (*Pandectele Române, Romanian Journal of Comparative Law* și *Acta Universitatis Lucian Blaga – Seria Jurisprudentia*) și am fost membru în grupul de experți de pe lângă comisia parlamentară de revizuire a

Constituției României, în 2013 și 2015 și fac parte din asociații științifice (Asociația Română de Drept Constituțional, al cărei vicepreședinte sunt din anul 2014).

II. Planuri de evoluție și dezvoltare a carierei

În domeniul dreptului constituțional, îmi propun continuarea cercetărilor pe tema constituționalismului în context, în mod special în privința revizuirii formale și informale a Constituției, a factorilor care o determină și a modului în care apar revizuirile informale – pe cale jurisprudencțială sau prin alte metode. Elaborarea unui amplu studiu de drept comparat în această privință este un proiect pe termen mediu și lung, pe care îmi propun să-l realizez în cadrul Centrului de cercetare în domeniul dreptului public (centru care funcționează în cadrul Facultății de Drept).

Un alt proiect pe termen mediu și lung este cercetarea elementelor iliberale apărute în ultimii ani în unele democrații liberale din Europa, mai vechi sau mai noi. Crizele politice și constituționale din ultimul deceniu, pe fondul unor tulburări sociale și economice, cum ar fi criza financiară din Grecia, situația imigranților, terorismul, au fost de natură să influențeze în mod negativ evoluția democrațiilor europene, în mod special a celor mai puțin consolidate. Cercetarea comparativă a acestui fenomen este una de un deosebit interes și de maximă actualitate în contextul cercetării avansate în dreptul constituțional european.

Sub aspectul continuității cercetării, voi publica articole și studii în principalele reviste naționale, iar în viitorul apropiat îmi propun publicarea unui studiu într-o revistă internațională de prestigiu. Continuarea colaborării la publicații electronice de prestigiu – Iconnectblog.com, Verfassungsblog.com, Constitutional-change.com va rămâne o prioritate a activității mele publicistice.

În domeniul dreptului internațional și european al drepturilor omului, îmi propun cu prioritate elaborarea unor cercetări avansate în materia conflictelor de drepturi și a modului în care instanțele interne și internaționale le soluționează. Problema conflictelor de drepturi și s-a aflat mereu în atenția doctrinei, dar și a jurisdicțiilor interne și internaționale. Soluționarea acestor conflicte și eforturile de conciliere ale instanțelor este în mod special importantă atunci când vorbim despre drepturi ca libertatea de expresie sau libertatea religioasă, extrem de importante în societățile pluraliste, democratice.

Un alt proiect de cercetare pe termen mediu este cel privind rolul principiului demnității umane în contextul european actual: dacă există o contradicție sau o

convergență între ideea de protecție a demnității umane și conceptul de „living together/vivre ensemble”, vehiculat tot mai mult de instanța de la Strasbourg și în ce măsură multiculturalismul ar putea influența această legătură.

ABSTRACT

The habilitation thesis *The European Legal Order of Human Rights and the Constitutional Review – Elements of a European Constitutional Culture* comprises the main results of the academic, scientific and professional activity of the candidate, as well as the directions of evolution and development of her academic, scientific and professional career.

I. Main Achievements in the Academic, Scientific and Professional Activity

A. Academic Activity

I am a full-time professor of the *Lucian Blaga* University of Sibiu, Faculty of Law, with a seniority of almost 20 years in legal higher education. Since the academic year 1996/1997, I have reached all degrees of the academic career, from associate teaching assistant to full professor (since 2009). My teaching activity has been focused on the subjects *Constitutional Law and Political Institutions*, *International Law of Human Rights* and *Comparative Constitutional Law*, as well as on derived subjects, at the BA and LLM courses of the Law Faculty. I have supervised graduation theses and dissertations at these subjects and I have been a member of doctoral theses evaluation and defence committees, at the University of Bucharest, *Babeş-Bolyai* University of Cluj-Napoca, University of Craiova, *Lucian Blaga* University of Sibiu.

I have been a visiting-professor at the Phillips University of Marburg (Germany), Carlos III University of Madrid (Spain) and Valencia University (Spain). I have coordinated many extracurricular student activities, especially the teams that participated in the *Rene Cassin* moot court competition held in Strasbourg (France). I have been permanently concerned by the improvement of my teaching methodology, being among the first teaching staff that introduced in our faculty the moot court teaching method. In the same vein, in 2007 I won a grant offered by Curriculum Resource Center of Central European University (Budapest), a project that allowed me to participate in seminars of teaching methods, as well as to initiate a new course of *European Constitutional Law* in one of the Faculty's LL.M. programmes.

B. Research Activity

Simultaneously with the teaching activity, my research activity has developed on two main directions: Constitutional Law and International and European Human Rights Law. I developed advanced research within the doctoral programme, as well as research stages at foreign institutions such as: Swiss Institute of Comparative Law (Lausanne), Max-Planck Institute for International and Comparative Public Law (Heidelberg), International Institute of Human Rights *Rene Cassin* (Strasbourg), Academy of European Law (Florence), University of Rennes I (France).

I followed and graduated the doctoral studies at the University of Bucharest, under the supervision of Professor Ioan Muraru, in the field of Constitutional Law with a thesis on *The Exception/Referral of Unconstitutionality*. In 2004 I publicly defended my thesis and obtained the PhD degree, with the *cum laude* distinction.

In the field of International Law of Human Rights, the way of research has been opened by my postgraduate studies at the University of Nottingham (United Kingdom) where, as a Chevening scholar, I have obtained an LL.M. in International Law, with the final essays elaborated under the supervision of Professor David J. Harris.

The results of my research in both fields have materialised as follows: 16 books at recognised national and international publishers (Hart Publishing-Bloomsbury, C.H.Beck, Hamangiu, Universul Juridic, in first editions and successive revised editions), out of which 13 as an author and 3 as a co-author; 3 co-edited or edited volumes; 84 articles, studies and jurisprudence comments, published in prestigious journals (*Romanian Journal of Comparative Law, Dreptul, Pandectele române, Revista de drept public, Noua Revistă de Drepturile Omului, Acta Universitatis Lucian Blaga, Percorsi Costituzionali*); 29 chapters in collective volumes published at national and international recognised publishers (Bruylant, Springer, Duncker&Humblot, Eleven International, Presses Universitaires d'Aix-Marseille, Hamangiu, C.H.Beck, Universul Juridic); 6 research grants (as director or member of the research team). I organised or participated in the organisation of 10 national and international conferences, and, as a speaker, at 23 national and international conferences and congresses.

In the field of Constitutional Law, I wrote general works (the course book *Drept constituțional și instituții politice*, three editions), I participated in collective reference works (*Constituția României. Comentariu pe articole*), but the main research activity in this field focused on constitutional justice, constitutional case-law and fundamental rights. One of the most important contributions in this field was the book *Excepția de*

neconstituționalitate, published in two editions so far (C.H.Beck, 2005 and 2010). In 2016, I published a monograph in English, published at Hart Publishing, where I analysed the Romanian constitutional system in context. I also used the contextual method in other recent works.

In the field of the International and European Human Rights Law, beside the course book *Protecția europeană a drepturilor omului* (4 editions at C.H.Beck), I wrote studies, articles, commentaries and chapters on the case-law of the European Human Rights, as well as numerous conference papers. My research focused on topical subjects, some of them less approached by the Romanian legal scholarship: the notion of `jurisdiction` in the case-law of the European Court of Human Rights, new rights in the Convention's system, the challenges of new technologies on the freedom of the media, human rights as an element of the European judicial culture etc.

From the point of view of professional prestige, my works have been cited frequently in the legal doctrine (180 citations), I am a member of the editorial committee of prestigious national journals (*Pandectele Române, Romanian Journal of Comparative Law, Acta Universitatis Lucian Blaga – Seria Jurisprudentia*), I have been a member of the group of experts appointed by the parliamentary committee on the amendment of the Constitution in 2013 and 2015. I am a member of the Romanian Association of Constitutional Law (vice-president since 2014) and of the working group „Constitution Making and Constitutional Change” of the International Association of Constitutional Law.

II. Directions of Future Career Development

In the field of Constitutional Law, I will continue the research on constitutionalism in context, especially as regards formal and informal constitutional amendments, the factors that determine them and the ways in which informal amendments appear – jurisprudence or by other means. The elaboration of a comparative law study in this respect is a medium- and long-term project, which I intend to achieve in the framework of the research Centre in Public Law (which functions within the Faculty of Law).

Another medium- and long-term project is the research of illiberal aspects of liberal democracies, aspects that appeared in the last decade in Europe. The political and constitutional crises, on the background of social and economic troubles – the

Greek financial crisis, the immigration crisis, the terrorism – negatively influenced the evolution of European constitutionalism and democratic values. The comparative research of this phenomenon is of a great interest in the context of advanced research in European Constitutional Law.

From the point of view of research continuity, I will publish articles and studies in the main national journals and I also will prepare a study for an international recognised journal. I will continue to collaborate with electronic publications in the field of Constitutional Law – Iconnectblog.com, Verfassungsblog.com, Constitutional-change.com.

In the field of International and European Human Rights Law, I will primarily focus on advanced research on conflicts of rights and on the way in which national and international jurisdictions deal with such issues. Solving conflicts of rights and the balancing efforts of national and international courts is especially important when it comes to freedom of expression or freedom of conscience, thought and religion, extremely important in pluralist, democratic societies.

Another medium-term project I propose relates to human dignity and the present European context: if there is a contradiction or a convergence between the idea of protecting human dignity and the concept of „living together/vivre ensemble”, a concept invoked by the Strasbourg Court – and to what extent multiculturalism could influence this relationship.